

Nr 188

Av herr **Bergman**, *angående vissa avlöningsförbättringar för musiklärare vid högre allmänna läroverk och realskolor.*

Den i kungl. propositionen nr 260 föreslagna löneregleringen för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. m. har beträffande övningslärarna följt den principen, att löner skola beräknas efter samma belopp pr veckotimme räknat oberoende av vilket övningsämne (teckning, sång eller gymnastik) det gäller. Denna princip leder emellertid lätt till vissa orättvisor. Den relativa och procentuella ökningen för de särskilda lärarne blir högst ojämn och många övningslärare få enligt förslaget till och med vidkännas en absolut minskning i de belopp, som de för närvarande uppbära. Detta erkännes också av Kungl. Maj:t. Men det förklaras samtidigt vara ett förhållande, som icke torde kunna undvikas, och — heter det i propositionen — »den provisoriska anordning, som träffats av fjolårets riksdag genom tilldelande för 1918 av en tillfällig löneförbättring, kan rimligen icke nu få stå i vägen för en efter enhetliga grunder genomförd definitiv löne-reglering». Jag vill uttryckligen påpeka, till undvikande av missförstånd, att den tillfälliga löneförbättring, varom här talas, naturligtvis icke åsyftar krigstidstillägget. Ingen hade väl kunnat tänka sig, att den provisoriska löneförbättring, som i avvaktan på en definitiv reglering beviljades för 1918, skulle befinnas vara bättre än den efterlängtade slutliga regleringen, och man kan ju icke förvåna sig över ifrågavarande övningslärares förstämning över förslaget. På sid. 32 i Kungl. Maj:ts proposition yttrar departementschefen angående behovet av en lönereglering: »Av den kortfattade redogörelse, jag i det föregående gjort angående lönefrågans nuvarande läge för de olika lärarkårernas vidkommande, torde framgå, att *samtliga* nu gällande avlöningsbestämmelser för nämnda kårer äro i mer eller mindre grad otidsenliga och föråldrade, samt att jag följaktligen finner ett starkt behov föreligga av en genomgripande *förbättring* av lä-

rarnes ekonomiska villkor.»¹ Denna grundsats synes icke förutsatta i något fall ens status quo och ännu mindre en försämring i lönehänseende, som dock ovedersägligen i många fall blir följden, därest Kungl. Maj:ts proposition oförändrad bifalles.

För tecknings- och gymnastiklärare föreslås en veckotjänstgöring vid högre allmänt läroverk av resp. 15—32 och 21—32 timmar samt vid realskola 10—32 och 13—32 timmar resp., under det att för musiklärare föreslås vid högre läroverk 15—18 och vid realskola 9—12 veckotimmars undervisning. En tecknings- eller gymnastiklärare i tredje lönegraden vid realskola får med 32 timmar över 31 % ökning, under det att musiklärare i samma lönegrad med 9 timmar får endast 20 % ökning, räknat å lönebeloppen före 1918. Vid högre läroverk bli motsvarande siffror 28 % och 19 % för resp. 32 och 15 timmars tjänstgöring. Jämföras de föreslagna lönebeloppen för musiklärarne med vad de (krigstidstillägget naturligtvis icke inräknat) åtnjuta innevarande år, uppstår *minskning* i alla lönegrader, för manliga från 40 upp till 175 kronor pr år och för kvinnliga musiklärare ända upp till 364 kronor pr år. Detta förhållande måste väl anses vara ganska oegentligt. Därtill kommer, att musiklärarnes tjänstgöring dels på grund av ämnets karaktär och dels på grund av de otympligt stora sångavdelningarna torde vara alldeles särskilt krävande i såväl rent fysiskt, psykiskt och pedagogiskt som även i disciplinärt hänseende. Detta har flerdådiga gånger av olika myndigheter och korporationer framhållits. De enhetliga grunder, om vilka propositionen talar, äro — som jag skall söka uppvisa — från sakkunnigt håll i väsentlig grad befunna olämpliga och äro för övrigt ej heller fullt enhetliga.

Frågan om en omorganisation av musikundervisningen vid såväl de allmänna läroverken som vid seminarierna har sedan länge stått på dagordningen. Förberedande åtgärder till en lösning av denna fråga hava visserligen vidtagits, bland annat därigenom, att Kungl. Maj:t i januari 1905 uppdrog åt kungl. överstyrelsen för rikets allmänna läroverk att inkomma med förslag till en ny kurs- och timplan för de allmänna läroverkens musikundervisning. Resultatet härav föreligger i överstyrelsens betänkande av den 8 mars 1909, vari överstyrelsen bland annat hemställer, att den nya kurs- och timplanens bestämmelser måtte få träda i kraft redan från och med höstterminen 1910 — men utöver dessa förberedande åtgärder för en reformering har sedermera intet väsentligt åtgjorts åt saken, utan hela frågan har, av skäl som undandraga sig motionärens bedömande, tillsvidare blivit skjuten åt sidan.

Det är emellertid tydligt, att för musikundervisningen i dess helhet

¹ Kursiveringarna av motionären.

vid våra läroverk har detta uppskov med reformer, som länge erkänts som behöfliga, varit allt annat än gagneligt. Läroverkens musiklärare hava också, i känslan av svårigheten att utöva sitt kall efter en timplan, som redan för tretton år sedan av Kungl. Maj:t förklarades otillfredsställande, i flera skrivelser till högre och lägre myndigheter framlagt bland annat det önskemålet, att de med nuvarande timplan oundvikliga elementarsångavdelningarna på stundom över 100 lärjungar måtte få uppdelas i mindre. (Se härom utförligare nedan). Vad som i första hand yrkats, har varit en ändring av § 134, mom. I, i nu gällande läroverksstadga, där det föreskrives, att musiklärarnas utsträckta tjänstgöring (de s. k. extra- eller övertimmarna) må omfatta högst *tre* veckotimmar. I denna sin önskan ha lärarna rönt obetingat gillande av läroverksöverstyrelsen, som i icke mindre än tre skrivelser — av den 8 mars 1909, av den 31 januari 1910 samt av den 10 juni 1915 — framhållit rådande svårigheter och hemställt, att nämnda begränsning av musiklärarnas utsträckta tjänstgöring måtte bortfalla, och att antalet av sagda extratimmar måtte enligt bestämda grunder (närmare framlagda i kurs- och timplanförslaget av år 1909) bli beroende av lärjungeantalet i de olika läroverken.

I nära sammanhang med denna fråga står givetvis även frågan om en revidering av grunderna för beräkningen av musiklärarnas maximilöning. I den skrivelse, som musiklärarna genom Svenska musiklärarsällskapet den 29 mars 1915 ingåvo till Kungl. Maj:t, närmast med anledning av lärarelönenämndens betänkande av den 31 oktober 1914, framhålles med, såsom det förefaller, övertygande skäl, att vad som bör menas med begreppet »full tjänstgöring» torde, då det gäller en musiklärare vid allmänt läroverk, lämpligen beräknas till högst 24 veckotimmar.

I den skrivelse av den 20 april innevarande år, som musiklärarna ingivit till Kungl. Maj:t, hava de hemställt, dels att de ordinarie eller s. k. *fasta* musiktimmarnes antal bestämmes till 10 vid realskola och till 15 vid högre allmänt läroverk, vilka resp. timsiffror lärarna genom ett i skrivelsen framlagt timplanförslag sökt motivera, dels också att vid läroverk, där extra timmar visat sig vara av nöden, sådana timmar må efter läroverksöverstyrelsens beprövande beviljas i mån av behov och med tagen hänsyn till lärjungeantalet i de olika läroverken. Kungl. musikaliska akademien, som våren 1915 ävenledes fick i uppdrag att avgiva yttrande över lärarelönenämndens betänkande 1914, tager i sin skrivelse till Kungl. Maj:t av den 28 april 1915 kraftigt till orda för, att det sammanlagda antalet av fasta och extra musiktimmar vid läroverken icke må understiga vid högre allmänt läroverk 20 och vid realskola 16 veckotimmar. Skall musikundervisningen vid våra läroverk kunna fylla sitt viktiga

ändamål och nå önskvärd utveckling, så borde det beredas tillräcklig plats för den å schemat, i likhet med vad redan sedan flera år tillbaka skett med de båda övriga övningsämnen, teckning och gymnastik.

Men alldeles oberoende härav har, vad själva avlöningsbeloppen beträffar, såväl avlönerogleringskommittén som i Kungl. Maj:ts egen proposition vitsordats, att lönebestämmelserna efter lärarelönenämndens timpenningsprincip icke äro tillfredsställande, varvid dock samtidigt uttalats, att någon förändring därvidlag icke torde för närvarande kunna låta sig göra. I Kungl. Maj:ts proposition har emellertid uttryckligen erkänts, att de bland övningslärarna, som »blivit i omförmälda hänseende särskilt tillbakasatta», äro musklärarna. Då dessutom av såväl direktionen över Stockholms stads undervisningsverk i dess skrivelse av den 12 maj 1915, som ock av läroverksöverstyrelsen i dennas skrivelse till Kungl. Maj:t av den 10 juni 1915 samt ävenledes i en av läroverkslärarnas riksförbund ingiven skrivelse till Kungl. Maj:t på i de olika skrivelserna anförda grunder, samstämmt vitsordats, att en högre timpenning än den som komme att tillerkännas teckningslärare vore av billighet och rättvisa påkallad just för musklärarna; och då därjämte Kungl. Maj:ts egen proposition — dels genom att med hänsyn till den fysiskt och psykiskt alltför ansträngande tjänstgöringen befria kvinnor från att ifrågakomma som musklärare vid högre allmänt läroverk, dels ock genom att tillerkänna musklärare rätt till full pension vid lägre tjänste- och levnadsår än teckningsläraren — ovedersägligen fastslagit, att musklärarnas verksamhet är av en särskilt ansträngande och nervslitande art, så torde rättvisan fordra, att de på ett eller annat sätt erhålla en mot sitt mera ansträngande arbete bättre svarande ersättning. Såsom ovan i korthet erinrats, skulle läroverkens musklärarelöner för framtiden, jämförda med vad som för närvarande åtnjutes, enligt lönerogleringskommitténs förslag allmänt bliva *nedsatta* med större eller mindre belopp; och även om man, med godtagande av påståendet, att 1917 års riksdag var i sin tillfälliga löneförbättring, 100 kronor, för »liberal», subtraherar bort dessa 100 kronor, så bleve i alla fall ett mycket stort antal musklärare mer eller mindre lidande på lönerogleringen. Kungl. Maj:t har visserligen sökt råda bot på detta missförhållande genom att höja de *fasta* timmarnas antal till resp. 9 och 15 vid resp. realskola och högre allmänt läroverk; men om detta förfarande kan i någon mån hjälpa dem, som hittills måst nöja sig med lägre timantal än resp. 9 och 15, så hjälper det dock föga de många musklärare, som redan nu disponera nyssnämnda timantal, men ej kunna få sig tillerkända några extratimmar.

Om den av Kungl. Maj:t föreslagna likformiga avlöningsprincipen

utan alltför stora orättvisor gent emot musiklärarna skall kunna tillämpas, torde därför andra åtgärder böra vidtagas för att bereda dessa lärare större rättvisa.

Musikundervisningen består huvudsakligast av två olika lektionstyper, elementarsången och körsången. Båda bedrivs för närvarande med flere klasser eller avdelningar på en gång. Elevernas antal kan vid elementarsångundervisningen vid större läroverk uppgå ända till över ett hundratal; körsångsavdelningarna kunna uppgå även vid läroverk av ordinär storlek till över etthundra, ja vid de största till 150 à 200 lärjungar på en gång. Teckningslärarna ha numera elevantalet per timme reducerat till en vanlig klassavdelning; rättvisan fordrar då, om avlöningen skall vara densamma, att även musikläraren beredes denna lättnad i sitt svåra arbete, d. v. s. att de omåttligt stora elementarsångavdelningarna uppdelas i mindre avdelningar efter ungefär samma princip. Följden härav blir emellertid, att musiklärarens maximitjänstgöring vid båda läroverkstyperna ävensom minimitjänstgöringen vid realskolor måste något litet höjas. Härvid har jag i huvudsak lagt till grund det förslag, som kungl. musikaliska akademien i sin skrivelse av den 28 april 1915 avgivit till Kungl. Maj:t och som nära överensstämmer med svenska musiklärarens sällskapets förslag till timplan för musikundervisningen av den 22 april 1918, nämligen 20 veckotimmar vid varje läroverk och 15 vid realskolor, samt funnit mig föranlåten föreslå en höjning av minimitjänstgöringen vid realskola med 1 veckotimme till 10, d. v. s. samma timantal som utgör minimum för teckningslärare. Då det finnes allmänna läroverk med ända från 100 upp till över 800 elever, är det tydligt att något större svängningstal för övertimmar är nödvändigt; jag föreslår därför 5 i stället för 3. Körsångs- eller samsjungningstimmar kunna av helt naturliga skäl ej uppdelas. De äro otvivelaktigt musiklärarens mest ansträngande tjänstgöring, och det synes därför skäligt, att en mot det synnerligen betungande arbetet någorlunda svarande ersättning på ett eller annat sätt beredes läraren för dessa veckotimmar, 2 vid varje läroverk. Med hänsyn därtill föreslås, att vid beräkandet av musiklärarens timantal per vecka en körsångstimme måtte få beräknas såsom likvärdig med två vanliga lektionstimmar.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag vördsamt hemställa,

att avlöningsbeloppen bestämmas sålunda:
 för manlig musiklärare vid högre allmänt läroverk:
 lön å 1,800 kronor i 1:a, 2,025 kronor i 2:dra, 2,250
 kronor i 3:dje och 2,475 kronor i 4:de avlöningsgraden,

med en maximiavlöning av 3,300 kronor för 20 veckotimmars undervisning;

manlig musiklärare vid realskola lön å 1,150 kronor i 1:a 1,300 kronor i 2:dra, 1,450 kronor i 3:dje och 1,600 kronor i 4:de avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 2,400 kronor för 15 veckotimmars undervisning;

kvinnlig musiklärare vid realskola lön å 1,000 kronor i 1:a 1,120 kronor i 2:a, 1,240 kronor i 3:dje och 1,360 kronor i 4:de avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 2,040 kronor för 15 timmars undervisning i veckan;

att anslaget till läroverksstaten beviljas med härav föranlett förhöjt belopp;

samt att beträffande villkoren för övrigt det bestämmes, att ordinarie musiklärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

musiklärare vid högre allmänt läroverk 15 och vid realskola 10 veckotimmar; varvid dock varje körsångs- eller samsjungningstimme, 2 veckotimmar vid varje läroverk, må beräknas som dubbelstimme d. v. s. anses motsvara vardera 2 vanliga lektionstimmar;

ävensom att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas musiklärare vid högre allmänt läroverk intill sammanlagt 20 och vid realskola intill sammanlagt 15 veckotimmar.

Stockholm den 9 maj 1918.

J. Bergman.